

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 1-2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ὁ Ἐξουσιαστής τοῦ χρόνου. — Κων. Γ. Μπώνη, Ἀκαδημαϊκοῦ - Ὁμοτ. Καθηγ. Παν)μίου Ἀθηνῶν, Ἀποστολικοὶ Πατέρες, Ἰγνατίου Ἀντιοχείας Ἐπιστολαί, Β' Μαγνησιεῦσιν Ἰγνάτιος. — Π. Εὐδοκίμων (†), Ἡ Ἁγία Γραφή στὴν Ὀρθοδοξία — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως, Ἡ κοινωνικὴ διακονία Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου. — Ἰωάννου Φουντούλη, Καθηγητοῦ Παν)μίου, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Βασ. Μουστάκη, Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος καὶ ἡ παιδεία. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ προσφορὰ τοῦ Ἀγ. Ὁρους στὴν ἐποχὴ μας. — Δημ. Φερούση, Ὁ Πρωτοπρ. Ἐμμανουὴλ Μυτιληναῖος. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεξιοπούλου, Προσηλυτισμός: ἡ «ἀγνή λατρεία» τῶν χιλιαστῶν. — Γεωργίου Θ. Πρίντζιπα, Ἡ Ὀρθόδοξη Ἀδελφότητα Βενετίας. — Σ.ς, Ἱερεὺς Ἰωάννης Ἐλ. Σκουτέλης. — Τόβλιο. — Ἐπίκαιρα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1 — Ἀθήναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

Ὁ καταξιώσας ἡμᾶς εἰς νέον ἐνιαυτὸν εἰσελθεῖν, αὐτὸς πανάγαθε Δέσποτα, τὴν εἴσοδον ταύτην τῇ θεῖα σου χάριτι εὐλόγησον.

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Του Παύλου Εὐδοκίμουφ(†)

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ εὐσέβεια εἶναι βαθύτατα ποτισμένη ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ζοῦσαν διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, σκέπτονταν καὶ μιλοῦσαν διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Εἶχαν ταυτίσει τὴν ὑπαρξί τους μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὅτι λέμε σήμερα θεολογικὴ ἐρμηνεία τῆς Βίβλου —δηλαδή ἡ φιλοσοφικὴ, ιστορικὴ καὶ γραμματικὴ ἐξήγησις— δὲν ἦταν στὴν ἐποχὴ τῶν Πατέρων παρὰ κάτι τὸ ὀλίγετα δευτερεύον. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἐνδιέφερε πρωτίτως ἦταν ὁ πνευματικὸς χυμὸς τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Ἄν μαθητεύσουμε παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἁγίων Πατέρων, θὰ ἐννοήσουμε ἀμέσως ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διδασκάλων ποὺ μπορούμε νὰ τοὺς χωρίσουμε σὲ σχολές. Ὅλες οἱ σχολές, ἡ ιστορικὴ καὶ ἡ ἀλληγορικὴ, ἡ Ἀντιοχειανὴ καὶ ἡ Ἀλεξανδρινή, ἡ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ τῆς Ἱερουσαλὴμ —ὠδηγοῦσαν πάντα ἀπὸ τὸν λόγον τῆς Γραφῆς στὸ ζῶν Πρόσωπο τοῦ Λόγου. Ἡ πιὸ προφανὴς ἀλήθεια ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὰ πατερικὰ κείμενα εἶναι ὅτι οἱ λέξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἦταν γιὰ τοὺς Πατέρες, πέρα ἀπὸ τὴν ἀπειρη ἀξία ποὺ ἔχουν καθ' ἑαυτές, δρόμοι ἀνοιχτοὶ πρὸς τὸν Χριστό. Αὐτοὺς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ φωτός. Μὲς ἀπ' ὅλες τὶς μορφές τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ὁ Χριστὸς ὑπομνηματίζει ἀδιάκοπα τὴ διδασκαλία του στὶς χριστιανικὲς γενεές καὶ τὴν καθιστᾷ αἰώνιος ζῶσα καὶ ἀποτελεσματικὴ.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος προσεύχεται ὡς ἐξῆς μπροστὰ στὴν Ἁγία Γραφή: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἄνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας μου γιὰ νὰ ἐννοήσω καὶ νὰ ἐκπληρώσω τὸ θέλημά Σου... λάμπρυνε τὶς αἰσθήσεις μου μὲ τὸ φῶς Σου... Σὺ εἶσαι τὸ μοναδικὸ φῶς». Καὶ ὁ ἅγιος Μάρκος λέγει: «Τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι κλειστὸ στὶς ἀνθρώπινες προσπάθειες, τὸ ἀνοιγμὰ του εἶναι δωρεὰ τοῦ Χριστοῦ· τὸ Ἅγιο Πνεῦμα διεισδύει στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν καθιστᾷ ἄξιο νὰ τὸ ἀναγνώσῃ καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ.» Ὁ ἅγιος Εὐφραῖμ συμβουλεύει: «Πρὶν ἀπὸ τὸ διάβασμα, προσευχήσου καὶ ἐκτενσε τὸν Θεὸ νὰ σοῦ ἀποκαλυφθῇ».

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Του κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

Οἱ προφῆται: ἐπομένως εἶχον τὴν Χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεπνεύσθησαν, ὡς ἀναφέρεται ἐν Α' Πέτρ. 1,11. Βαρν. 5,6. Εἰρ. IV, 20,4. 33,9. Ὁ σκοπὸς τῶν προφητῶν ἦτο νὰ «πληροφορήσουν» τοὺς ἀπίστους εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψε τὸν ἕνα Θεὸν ἐν ἑαυτῷ. Πδλ. Ρωμ. 4,21. 16,26. «διὰ τοῦτο καὶ ἐδιώχθησαν (οἱ προφῆται), ἐνπνεόμενοι ὑπὸ τῆς χάριτος αὐτοῦ, εἰς τὸ πληροφορηθῆναι τοὺς ἀπειθοῦντας, ὅτι εἰς Θεὸς ἐστίν, ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὃς ἐστίν αὐτοῦ λόγος ἀπὸ σιγῆς προελθὼν, ὃς κατὰ πάντα εὐηρέστησεν τῷ πέμψαντι αὐτόν». Ἐσημειώσαμεν ἤδη ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κεφ. καὶ μάλιστα ἐν τῷ apparatus criticus τὰς διαφορὰς τῶν χφφ. ἐν τῇ φράσει: «λόγος ἀπὸ σιγῆς προελθὼν». Ἡ ὀρθὴ αὕτη γραφὴ θεσμοθετοῦται ὑπὸ τοῦ κώδ. Α καὶ τοῦ Σεδῆρου Ἀντιοχείας (στ' αἰ.), ἐνθ' οἱ κωδ. GL, ὡς καὶ ὁ Τιμόθεος Αἰλουρος (ε' αἰ.) ἔχουσι τὴν φράσιν: «λόγος ἀπὸ σιγῆς προελθὼν», τὴν ὁποῖαν ἀπαρρίπτουσι οἱ νεώτεροι ἐρμηνευταί. Προδήλως ἡ τελευταία ἐκδοχὴ ὄζει γνωστικῆς ἀντιλήψεως, ὡς ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας ἐδέχετο: Εὐσεβ. Καισ. Περὶ ἐκκλησ. Θεολογίας, παρὰ Μ. 24, 917B: «Ἄ δὲ Μάρκελλος ἐτόλμα... ὅς τὰ ἄθεα δογματίζων ἀπεφαίνετο λέγων Ἐν Θεὸς καὶ Σιγῇ μετὰ δὲ τὴν Σιγὴν καὶ τὴν Ἠσυχίαν προελθεῖν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς κοσμοποιίας δραστηκῆ ἐνεργεία». Τὴν ἰδίαν αἰρετικὴν κακοδοξίαν ἐλέγχει καὶ ὁ Κύριλλος Ἱεροσολ. ἐν Κατηχ. VI, 17 τοῦ Οὐαλεντίνου, ὅστις ἐδέχετο: «εὐθὺς ἐγέννησε σιγὴν καὶ ἀπὸ τῆς σιγῆς ἐτεκνοποῖε λόγον». Πδλ. Ἰγν., Τραλλ. 1,1. Ρωμ. 6,2. 7,2. — Τὴν ἐρμηνείαν τῆς φράσεως τοῦ Ἰγν. «...λόγος ἀπὸ σιγῆς προελθὼν» δίδει ὁ Παῦλος ἐν Ρωμ. 16,25 «μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν» καὶ Ἐφεσ. 3,9 «καὶ φωτίσαι πάντας τὶς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι...». Ἐπομένως ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος φράσις τοῦ Ἰγν. ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν πρότερον ἐν κεφ. VII, 2 φράσιν «τὸν ἀπ' ἐνὸς πατρὸς προελθόντα». Ἡ προσωποποίησις τῆς Σιγῆς ὑπὸ τοῦ γνωστικοῦ Σίμωνος, ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ Βίρηγαίου, ἐν Μ. 16Γ, 3219-3222Α:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 258 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24/1981 τεύχους.

Ἡ κοινωνική διακονία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸ Μηναῖο τοῦ Ἰανουαρίου ἐπανελημμένως μᾶς δίδει ἀφορμὴ νὰ φέρομε στὸ νοῦ μας τὸ ἀνακαινιστικὸ ἔργο τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπῆρξαν μόνον οὐρανοβάμονες, ἀλλὰ καὶ προσγειωμένοι σκαπανεῖς τῆς κοινωνικῆς διακονίας. Στὸ παρὸν ἄρθρο θὰ ὑπενθυμίσουμε μερικὲς πτυχὲς τῆς κοινωνικῆς δράσεως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ ὁποῖες εἶναι πολὺ διδακτικὲς καὶ γιὰ τοὺς σημερινούς Χριστιανούς, κληρικούς καὶ λαϊκούς.

Γιὰ τὴν κοινωνικὴ διακονία τοῦ Χρυσοστόμου στὴν Ἀντιόχεια συμπεραίνομε ἀπ' τοὺς ἐξῆς λόγους του: «Ἐνὸς τῶν ἐσχάτων εὐπόρων καὶ τῶν μὴ σφόδρα πλουτουμένων πρόσδοτον ἢ Ἐκκλησίᾳ ἔχουσα, ἐννόησον ὅσαις ἐπαρκεῖ καθ' ἑκάστην ἡμέραν χήραις, ὄσαις παρθένοις καὶ γὰρ εἰς τὸν τῶν τρισχιλίων ἀριθμὸν ὁ κατάλογος αὐτῶν ἔφθασε. Μετὰ τούτων τοῖς τὸ δεσμοτήριον οἰκοῦσι, τοῖς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ κάμνουσι, τοῖς ὑγίαινουσι, τοῖς ἀποδημοῦσι, τοῖς τὰ σώματα λελωθημένοις, τοῖς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύουσι, καὶ τροφῆς καὶ ἐνδύματων ἔνεκεν, τοῖς ἀπλῶς προσιοῦσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ οὐδὲν αὐτῇ τὰ τῆς οὐσίας ἠλάττωται». Ἡ δρᾶσις αὕτη ὀδηγεῖ τὸν Χρυσόστομον εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον ἔχει ἰσχύν: «Ὡστε εἰ δέκα ἄνδρες μόνον (ἐκ τῶν εὐπόρων) οὕτως ἠθέλησαν ἀναλίσκειν, οὐδεὶς ἂν ἦν πένης» (Μιγνέ 'Ε. Π. 58, 630).

Ὡς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁ Χρυσόστομος ἐργάσθηκε ἀόκνως γιὰ τὴν ἐπούλωση τῶν κοινωνικῶν πληγῶν. Καθημερινὰ συντηρεῖ 7000 πτωχοῦς. Μὲ αὐστηρὲς οἰκονομίες «κτίζει πλείονα νοσοκομεῖα, προκαταστήσας δύο τῶν εὐλαβῶν πρεσβυτέρων, ἔτι μὴν καὶ ἰατροὺς καὶ μαγείρους καὶ χρηστοὺς τῶν ἀγάμων ἐργάτας τούτους εἰς ὑπηρεσίαν ὥστε τοὺς ἐπιχωριάζοντας ξένους καὶ ὑπὸ νόσου ληρθέντας τυγχάνειν ἐπιμελείας καὶ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ διὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος δόξαν» (Παλλαδίου, Βίος Χρυσοστόμου, Μιγνέ 'Ε. Π. 47, 20-21. Συμῆνωσ. Μεταφρ., Βίος Χρυσοστόμου, Μιγνέ 'Ε. Π. 114, 1097).

Μερικοὶ ἐκ τῶν τοιμῶν τῆς κοινωνικῆς διακονίας τοῦ Χρυσοστόμου στὴν Κωνσταντινούπολη ἦσαν «ἢ τῶν χηρῶν κηδεμονία, ἢ τῶν παρθένων παραμυθία, ἢ τῶν ἀρροστούντων νοσοκομία, ἢ τῶν καταπονουμένων ἐπικουρία, ἢ τῶν πλανωμένων ἐπιστροφή, ἢ τῶν συντετριμμένων φροντίς, ἢ τῶν ἐν φυλακαῖς ἐπίσκεψις» (Παλλαδίου, ἐνθ' ἀνωτ., Μιγνέ 'Ε. Π. 47, 45).

Ὁ Θεοδώρητος παρέχει σ' ἐμᾶς τὴν ἐξῆς ὥραία εἰκόνα γιὰ τὴν καθ' ὅλου φιλανθρωπικὴ δράση τοῦ Χρυσοστόμου: «Ἄλλος αὐτὸν ἔλκει βοηθὸν ἀρπαζόμενος, ἄλλος καλεῖ δικαζόμενος σύνδικον ἄλλος πεινῶν ὑπὲρ τροφῆς ἰκετεύει, γυμνὸς ὑπὲρ ἐνδύματος ἄλλος αὐτὸν ἀποδύει πενθῶν εἰς παράκλησιν δεῖται δεσμῶν ἕτερος ἀπολυθῆναι βοᾷ ἔλκει τὴν αὐτὸν ἄλλος πρὸς νόσων ἐπίσκεψιν ἕτερος αἰτεῖ καταφύγιον ἕτερος πρὸς ἄλλον καταφεύγει, δεσπότης πικρὰν ὀλοφυρόμενος ἀγανάκτησιν χήρα βοᾷ τὸ ἐλέησον, ἄλλη τὴν ὀρφανίαν ὀδύρεται μύρια τῷ πατρὶ καθ' ἑκάστην πρὸς ἑκάστους ὑπὲρ ἑκάστου τροπαί. Ἀρπάζεται τις καὶ συνήγορος ὁ πατήρ λυμὸς ἐνοχλεῖ καὶ τροφὸς ἐκ συνήγορου γίνεται νοσεῖ τις καὶ εἰς ἰατρὸν ὁ τροφὸς μεταβάλλεται πένθει τις περιτέπτοκε καὶ ὁ νοσοκόμος εὐρίσκειται παραμύθιον ἕξων ἐπέστη φροντίς καὶ ξενοδόχος ὁ πάντα γεγονὼς ἀναδείκνυται» (Δ. Μπαλλάνου, Πατρολογία, σ. 348, ὑπόσημ. 4).

Ὁ Χρυσόστομος ἐπίσης διακρίθηκε γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ ἔργου ἐπιφανῶν διακονιστῶν, πὺν ἐργάζονταν ὑπὸ τὴν καθοδήγησή του καὶ ὑπὸ τὴν εὐλογίᾳ του. Οἱ κυριώτερες ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ διακόνισσες Ὀλυμπίας, Σιλβίνα, Πενταδία, Πρόκλα, Ἀμπρούκλη, Σαβινιανή, Ἐλισσανθία, Μαρτυρία καὶ Παλλαδία. Γιὰ ὅλες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰσχύει ὅτι γράφει ὁ Παλλάδιος γιὰ τὴν Ὀλυμπιάδα, ἢ ὁποῖα, «ἀποδεχομένη παρθενίαν χηρεῖα ἐπαρκοῦσα ὀρφανίαν ἀνατρεφόμενη γήρως ὑπερασπίζουσα ἀσθενούντας ἐπισκεπτομένη ἁμαρτωλοῖς συμπενοῦσα πεπλανημένους ὀδηγοῦσα τοὺς πάντα ἔλεουσα τοὺς πενομένους ἀφειδῶς οἰκτεῖρουσα πολλάς τε τῶν ἀπίστον κατηχήσασα γυναῖκας καὶ τὰ πρὸς τὴν ζωὴν ἐπικουρήσασα, ἀέμνηστον χρηστότητος ὄνομα διὰ παντὸς τοῦ βίου κατηλέησεν» (Παλλαδίου, Λαυσαϊκὴ Ἱστορία, κεφ. ριθ' περὶ Ὀλυμπιάδος, Μιγνέ 'Ε. Π. 34, 1250 ἐξ.).

Τέλος πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι ὁ Χρυσόστομος καὶ στοὺς τόπους τῆς ἐξουρίας του διέθετεν ὅλες τὴς χρηματικὲς ἐνισχύσεις, πὺν ἔστειλταν πρὸς αὐτὸν οἱ φίλοι του, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση αἰχμαλώτων καὶ τὴν ἐνίσχυση τῶν πτωχῶν καὶ ἐνδεῶν. «Ὁ Ἰωάννης καὶ φεύγων ἐπισημότερος ἐγένετο χρημάτων γὰρ ἔχων ἀφθονίαν, ἄλλων τε πολλῶν προσφερόντων καὶ Ὀλυμπιάδος τῆς διακόνου πεμπούσης, πολλοὺς αἰχμαλώτους παρὰ τῶν Ἰσαύρων ληστῶν ὠνεῖτο καὶ τοῖς ἰδοῖς ἀπεδίδου, πολλοῖς δὲ δεομένοις τὰ ἀναγκαῖα ἐχορήγει» (Σωζόμενος, Ἐκκλ. Ἱστορία, βιβλ. η', κεφ. κζ'. Κ. Ἀμάντου, Ἱστορία τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, τόμ. 1, ἔτος 1939, σ. 88).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Πολλοὶ στίχοι τοῦ 117ου ψαλμοῦ γιὰ τὸ ἀναστάσιμο νόημα τοὺς ἐχρησιμοποιοῦντο ἢ καὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς στίχοι στὴν πασχάλιο ἀκολουθία (π.χ. στίχ. 20 «Αὕτη ἡ πύλη...», στίχ. 24 «Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος...», στίχ. 276 «Συστήσαθε ἑορτήν...» κ.λπ.). Καὶ οἱ στίχοι ποὺ ἐπελέγησαν γιὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ «Θεὸς Κύριος...», παρὰ τὴ σχετικὴ διακύμανσι ποὺ παρουσιάζουν τὰ χειρόγραφα, ἔχουν καὶ αὐτοὶ ἀναστάσιμο χαρακτῆρα καὶ ἀναφέρονται προφητικὰ στὴν διὰ τῆς ἀναστάσεως νίκη τοῦ Χριστοῦ κατὰ τῶν ἀντιθέων δυνάμεων.

Ἡ χρῆσις τοῦ «Θεὸς Κύριος...» ἐπεξετάθη κατόπιν, ἀπὸ ἐπίδρασι τῶν Κυριακῶν, καὶ στίς μεγάλες δεσποτικὲς ἑορτές, ἀφοῦ ὁ ψαλμὸς κατὰ τὴν πατερικὴ ἐρμηνεία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀναστάσιμό του ἔννοια, ἀνεφέρετο καὶ στὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον (Μ. ἸΑθανασιόου, Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς ψαλμοὺς, ριζ'. Εὐσεβίου Καίσαρος, Ἐρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμοὺς, ριζ'). Τὸν χαρμόσυνο αὐτὸν καὶ πανηγυρικὸν χαρακτῆρα τῆς ψαλμωδίας τοῦ «Θεὸς Κύριος...» υπογραμμίζει χαρακτηριστικὰ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης καὶ τὸ Τυπικὸν τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος Μεσσηνίας: «Καὶ τὸ Ἅγιος Κύριος μετὰ μέλους ἐκφώνως ἄδεται κατὰ μίμησιν τῶν δοξολογούντων ἀγγέλων. Καὶ οἰκειότατον τὸ λεγόμενον. Ἅγιος Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρκωθείς. Ἐδόξημένος ὁ ἐρχόμενος αὐτὸς ὡς Θεὸς διὰ σαρκός. Ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ» (Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Διάλογος..., κεφ. 309). «Ἐν μὲν ταῖς περιφανεστάταις ἡμέραις καὶ ἑορτασίμοις τὸ Ἅγιος Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν διαπρυσίως καὶ εὐρύθμως ἀναβοῶμεν, οἰοῦναι θείας τινὸς αἰσθανόμενοι τῷ ὄντι φωτοφανείας ἄφνω περιλαμπύσης ἡμᾶς, καὶ πᾶν μὲν κατηφείας νέφος καὶ σκυθρωπότητος ὡς πορρωτάτω ἀπελαυνούσης, θαυμαστὴν δὲ καὶ φαινοτάτην χαρὰς αἰθρίαν χαρίζομένης ἡμῖν. Γεγηθότες τε ἐπὶ τούτων καὶ στέγειν ἐν αὐτοῖς ἀνεκλάλητον τὸ τῆς εὐφροσύνης μέγεθος οὐ δυνάμενοι, ἀλλ' ὕψ' ἠδονῆς μέγα δοῶντες καὶ τὴν μυστικῶς ἐγγινομένην τέρψιν δημοσιεύοντες καὶ ἀλλήλοις εὐαγγελιζόμενοι...» (Τυπι-

κὸν Μονῆς Σωτῆρος Μεσσηνίας, Παράρτ. 15). Ὁ χαρμόσυνος αὐτὸς χαρακτῆρ τοῦ «Θεὸς Κύριος...» συνετέλεσε στὸ νὰ διαδοθῇ γρήγορα ἡ ψαλμωδία του καὶ στίς ἄλλες ἑορτές καὶ στίς ἑορτές τῶν μεγάλων ἁγίων καὶ τέλος νὰ γενικευθῇ, ὅπως εἶδαμε, σ' ὅλο τὸ λειτουργικὸν ἔτος πλὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ὅλα αὐτὰ εἶχαν ἐπιπτώσεις στὴν ψαλμωδία τοῦ «Θεὸς Κύριος...» καὶ ἰδιαίτερος στὴν παρεμβολὴ τῶν στίχων τοῦ ψαλμοῦ ποὺ τὴν συνώδευε.

Ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ σλαβωνικὴ παράδοσις εἶδαμε ὅτι διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογὴν τοῦ πρώτου στίχου. Ὅλα τὰ ἔντυπα Ὁρολόγια, τὰ μὲν ἑλληνικὰ ἔχουν ὡς πρῶτο στίχο τὸ «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ καὶ ἐπικαλεῖσθε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ» (Ψαλμ. 104,1) τὰ δὲ σλαβωνικὰ τὸ «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ» (Ψαλμ. 117,1). Μὲ τὰ ἑλληνικὰ συμφωνοῦν τὰ ρουμανικὰ καὶ μελχιτικὰ. Μὲ τὰ σλαβωνικὰ τὸ «Ὁρολόγιον» τῆς Μονῆς τῆς Κρυπτοφέρρης.

Δὲν συμβαίνει ὁμοίως τὸ ἴδιον καὶ στὰ χειρόγραφα. Ἀπὸ 23 χειρόγραφα Ὁρολόγια, ποὺ μπόρεσα νὰ ἰδῶ, καὶ ποὺ καλύπτουν ὅλη σχεδὸν τὴν περίοδο τῆς χειρογράφου παραδόσεως ἀπὸ τὸν ΙΑ' μέχρι τὸν ΙΖ' αἰῶνα, τὰ 18, δηλαδὴ ὁ συντριπτικὰ μεγαλύτερος ἀριθμὸς, ἔχουν ὡς α' στίχο τὸ «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ», τὸν 1ο στίχο τοῦ 117ου ψαλμοῦ (Ἐθνικῆς Ἀθηνῶν 33, 664, Βατοπεδίου 1235, 1250, Διονυσίου 398, 435, Ἰδίων 782, Καρακάλλου 189, Κουτλουμουσίου 391, Κωνσταμονίου 26, 80, Λειμῶνος 295, Παντελεήμονος 71, 319, 360, Ἐθνικῆς Παρισίων 331, Σινᾶ 866, Φιλοθέου 218). Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι τὰ χειρόγραφα ἐπιβεβαιώνουν τίς ὑποθέσεις ποὺ διατυπώσαμε ἀνωτέρω, ποὺ στηρίχθησαν στίς γενικὲς ἀρχὲς ποὺ ἰσχύουν στὴ σύνθεσι τῶν προκειμένων. Ὁ ὀρθὸς στίχος εἶναι ὁ 117, 1. Ἡ ἀντικατάστασις του ἀπὸ τὸν 104, 1 ὀφείλεται σὲ λάθος. Πῶς ὁμοίως προήλθε αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε νὰ διαγράφεται στὰ ὑπόλοιπα πέντε χειρόγραφα ἀπὸ τὰ 23 ποὺ μνημονεύσαμε ἀνωτέρω.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 251 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22/1981 τεύχους.

(Συνεχίζεται)

Ο ΙΕΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ε'

Λίγο καιρό μετά τή βάπτισή του, ὁ Αὐγουστίνος ἐξακολουθεῖ ν' ἀσχολεῖται μέ τίς ἐλεύθερες τέχνες (artes liberales), συγκεκριμένα μέ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς. Δέν ἔχει ἀποδώσει, ἐσωτερικά βέβαια μόνο, τήν ιδιότητά του σάν διδασκάλου τῶν νέων, ἀδιάκριτα πρὸς τὸ ἂν ἦταν χριστιανοὶ ἢ ὄχι. Γράφει ἓνα ἔργο γι' αὐτὴ τὴν τέχνη (389). Οἱ κριτικοὶ τὸ κατατάσσουν στὰ φιλοσοφικά του γραφίματα. Δέν εἶναι ὅμως πιὰ κάτι τόσο ξέχωρο. Τὸ συνοδεύει ἡ νέα πνοή πού φύσηξε στὰ μύχια τοῦ συγγραφέα του. Ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἄλλοτε ἦταν πολὺ διαφορετικὸς. Πρῶτα, τὸν θάμπωνε καὶ τὸν αἰχμαλώτιζε ἡ ὁμορφιὰ σάν ἀντικείμενο πνευματικοῦ ἔρωτα πλημμυρισμένο ἀπὸ αὐτάρκεια. Δέν ἀπειχε αὐτὸ τὸ ἰνδαλμα ἀπὸ τὰ παχυλά πάθη τοῦ κορμοῦ. Τώρα, εἶναι ἀναύγεια μιᾶς ἄλλης, τῆς θείας καλλονῆς, ὀδηγώντας σ' αὐτὴν ἀναγωγικά.

Ἐνας μεγάλος ἱστορικός, ὁ Μόμμσεν (1817 - 1903), θαρρεῖ πὼς τιμᾶ σωστὰ τὸν Αὐγουστίνου, γράφοντας: «Ψυχὴ πού μέθυσε πρῶτα ἀπὸ ἄγρια παραφορὰ τῶν ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς καὶ ἔγινε ὕστερα παρανάλωμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς πίστεως, εἶναι μοναδικὴ περίπτωση στὴν ἐπιλοιπή ἀρχαιότητα»¹⁵. Κατὰ τὸν καθηγητὴ Κων. Γ. Μπόνη, πρόκειται γιὰ υπερβολικὴ κρίση. Αἰτία τῆς, τὸ ὅτι ὁ Αὐγουστίνος ζωγραφίζει μέ πιὸ μελανά χρώματα ἀπ' ὅ,τι θὰ τοὺς ταίριαζε τὰ νεανικά ἠθικά του παραπτώματα, πού κατὰ τὸ πλεῖστον ἦταν ὅπως ἐκεῖνα κάθε κοσμικοῦ νέου. Ἐξ ἄλλου, στὴν ἴδια τὴν ἱστορία τοῦ ἀρχαίου χριστιανισμοῦ, δέν λείπουν περιπτώσεις ἁγίων του, πού ἀναδύθηκαν στὸ φῶς ἀπὸ τὸ ζόφο μιᾶς ἔκλυτης ζωῆς.

Ὁ Αὐγουστίνος, μέσ ἀπὸ τὸν ἴδιο του τὸ βίο, μᾶς θυμίζει ἀλήθειες σχετικὲς μέ τὴν παιδαγωγικὴ. Στὸ ἔργο του De beata vita (1, 1, 6, I, 962), ὅ,τι καλὸ εἶχε, τὸ ἀποδίνει στὴ μητέρα του. Συμφωνεῖ καὶ αὐτὸς στὸ ὅτι τὸ παράδειγμα τῶν γονέων ἀσκεῖ ἐπίδραση στὴ διαμόρφωση τῶν παιδιῶν, παίζει παιδευτικὸ ρόλο, ἔστω καὶ μακροπρόθεσμα.

Ἐξάγει ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του πείρα τὴ διαπίστωση ὅτι, κατὰ δάθος, ἡ παιδεία εἶναι αὐτοπαιδεία. Εἶναι μιὰ ἰδέα πού θὰ τὴν ἀναπτύξει, ὅπως θὰ δοῦμε, στὸ ἔργο του De magistro, ἀλλὰ πού τὸν συνοδεύει καὶ ἄλλοῦ. Ἐτσι, μιλώντας γιὰ τὴ συγγραφὴ του Soliloquia, γράφει: «Ῥωτοῦσα τὸν ἑαυτὸ μου καὶ ἀπαντοῦσα στὸν ἑαυτὸ μου, σάν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ δύο πρόσωπα, τὸ λόγ

καὶ μένα, ἂν καὶ ἦμιον μόνος». Καὶ ἔτσι ἐξηγεῖ τὸν τίτλο Μονόλογοι (Retractationes 1,4).

Ἀναγνωρίζει τὸ θανάσιμο ὀρισμένων καρπῶν τῆς παγανιστικῆς ἀφοσίωσής του στὰ ἀρχαῖα γράμματα. Στὸ Enarrationes in Psalmos, 158, ὁμολογεῖ πὼς ἡ φιλολογικὴ ἐκτίμηση τῶν λίγων τὸν ἐνδιέφερε πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ γίνετα κατανοητὸς στοὺς πολλοὺς. Οἱ ματαιόδοξοι τὸ βλέπουν καύχημά τους. Οἱ νηφάλιοι κατάντημα οἰκτρό. Ἡ μόρφωση λοιπὸν —καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη— δέν εἶναι τίποτα τὸ ἀξιοζήλευτο, ἂν τῆς λείπει τὸ θρησκευτικὸ καὶ ἠθικὸ ἔρμα.

Τὴν ἀπαξία αὐτῆ, ἔμμεσα, καθορίζει καὶ μέσ ἀπὸ ὅσα γράφει στὸ De Civitate Dei. Εἶναι Πολιτεία, πού ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἐμψυχώνεται ἀπὸ ιδεώδη θρησκευτικὰ καὶ ἠθικά, ὑπερβαίνει τὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνα, τὴν «Οὐτοπία» τοῦ Μόρου, τὴν «Ἡλιούπολη» τοῦ Καμπαρέλλα, τὸ «Συμβόλαιον» τοῦ Ρουσσώ, τὴν «Ἰκαρία» τοῦ Sabet

Πράγματι, στὴν παραπάνω συγγραφὴ, ὅπως σωστὰ παρατηρεῖται¹⁶, ἐπιδιώκεται ν' ἀποδειχθεῖ ὅτι ὅσα συμβαίνουν στίς ἀνθρώπινες κοινωνίες, δρῖσκονται πάντα ἤδη μέσα στὸ σχέδιο τῆς θείας πρόνοιας. Γιατὶ αὐτὴ καθοδηγεῖ πρὸς ἓνα σκοπὸ, ἓνα τέλος, τὴν κάθε ἐκδήλωση τῆς ἀνθρώπινης ἐνέργειας, χωρὶς νὰ αἶρει ἢ νὰ δεσμεύει τὴ βούλησή μας.

Ἀλλὰ καὶ τὸ θέμα πού ἀπασχόλησε τὸ Μέγα Βασίλειο στὴν Ὀμιλία του πρὸς νέους, δηλαδή ἐκεῖνο τῆς βοήθειας πού προσφέρουν τὰ ἀρχαῖα θύραθεν γράμματα γιὰ τὴν εἰσοδὸ μας στὸ χριστιανισμὸ, τὸ βλέπουμε ζωντανὸ στὸ βίο τοῦ Αὐγουστίνου. Ὁ βίος του μαρτυρεῖ ὅτι ἡ μελέτη τῶν νεοπλατωνικῶν (Πλωτίνος, Ἰάμβλιχος, Πορφύριος, Ἀπουλήγιος) συνέτεινε στὴ στροφή τοῦ πνεύματός του πρὸς τὸν Ἰησοῦ¹⁷. Σ' αὐτὰ τὰ ἔργα - ὀδηγούς, ἐξέχουσα θέση εἶχε ὁ Hortensius (Ὀρτένσιος), ἓνα ἀπὸ τὰ μὴ διασωσμένα κείμενα τοῦ Κικέρωνα.

Καὶ νὰ μὴν ξεχνᾶμε, ὅτι ἡ ἀγαθὴ ἐπίδραση τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πάνω του σημειώθηκε δίχως νὰ τὴν ἐπιζητήσει οὔτε καὶ νὰ ὑποπτευθεῖ κἂν αὐτὸν τὸν «κίνδυνον» ὁ ἴδιος. Ἐντυφούσε σ' αὐτοὺς, «γιὰ νὰ διακριθεῖ στὴ ρητορικὴ τέχνη, μέ τὸν ἀξιοκατάκριτο καὶ ματαιόδοξο σκοπὸ ν' ἀπολαύσει τίς ἡδονὲς τῆς ἀνθρώπινης μηδαμνότητος».

(Συνεχίζεται)

16. Κ. Γ. Μπόνη, Ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος, ἐπίσκοπος Ἰππώνων. Βίος καὶ συγγράμματα, 1964, σ. 65.

17. Ch. Boyer, Christianisme et Neoplatonisme dans la formation de Saint Augustin, 1920.

15. Röm. Gesch. 1885, t. V, σ. 659.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

(Διαπιστώσεις και άποτιμήσεις)

Του κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Α'.

ΣΕ ΜΙΑ εποχή που βασιλεύει η ύλική ευδαιμονία, εποχή παντοδυναμίας του τεχνικού πολιτισμού και απομακρύνσεως του ανθρώπου από τον ύψηλō προσορισμό, για τον οποίο τον έταξε ο Πανάγαθος Θεός, τον πνευματικό του προσορισμό, σε καιρούς δύσκολους και χαλεπούς όπου απειλείται ό,τι πολυτιμότερο έχουμε, οι πικραδύσεις μας, το έθνικό μας πρόσωπο, ή ανθρωπιά μας, σε ώρες κρίσιμες, όπου το κακό επερίσσευσε και ή χριστιανική αγάπη συρρικνώθηκε από τον ατομισμό και τη γενική αναισθησία, δρθώνεται μέγα αντίστηριγμα, πυξίδα σωτηρίας, κίβωτος έν μέσω κατακλυσμού, το Άγιώνυμον Όρος, ο «εξάισιος Αθώνας».

Άγιορείτικος πύργος.

Πραγματικά, έμεις οι Έλληνες έχουμε έλεηθη από τον Θεό. Πουθενά στον κόσμο δέν έχει απομείνει μέρος ασφαλείας, λιμάνι καταφυγής, χώρος άνεπαφος από την κοσμική συμβατικότητα, από την κάθε είδους άλλοτριωση και καταπίεση, έξδν από το Άγιον Όρος, το πρόπύργιο τής ορθοδόξου μεταδυσαντινής παραδόσεως.

Έκει διατηρήθηκε άνεπαφο το πνεύμα τής Όρθοδοξίας, εκεί κατακτήθηκε ή πνευματική κορύφωση τής Όρθόδοξης Ρωμοσύνης, εκεί πραγματώθηκαν οι ευγενέστερες πτήσεις του λαού μας. Βέβαια ή άκτινοβολία του Όρους έχει πολύ μεγαλύτερο εδρος, που μαρτυρείται από την παρουσία μοναχών σεβόικης, ρωσικής και ρουμανικής καταγωγής στα μοναστήρια του. Το Άγιον Όρος όμως είναι θαύτατα έλληνικό και ευαίσθητο στα έθνικά ζήτήματα.

Θυμάμαι όταν συνάντησα τον γέροντα Προηγούμενο τής μονής Διονυσίου άρχιμανδρίτη Γαβριήλ το καλοκαίρι που επρόκειτο να όργιάση ο Άττίλας στην πολύπαθη Κύπρο. Η πρώτη έρώτηση που μου έκανε ήταν:

—Τί γίνεται με τους Τούρκους; Και πριν προλάβω να άπαντήσω συμπλήρωσε: —"Αν χρειαστή, θα πάρουν και τα καλογέρια μου όπλα...

Η μόνη έπιγραφή που διάβασα στο Άγιον Όρος, εκτός βέβαια από το πασίγνωστο «Όρθοδοξία ή Θάνατος» τής ζηλιτωικής μονής Έσφιγμένου, ήταν στον έξωτερικό τοίχο τής κοινοδιακής πιά μονής Εηροποτάμου κι έγραφε: «Ζήτω ή έλληνική Κύπρος!».

Αυτό το πνεύμα επικρατεί στο Άγιον Όρος και δέν πρέπει να διαφεύγη ή γενικότερη προσφορά του στο Έθνος μας, που συνεχίζεται άμείωτη ως σήμερα. Οι Άγιορείτες μοναχοί, οι άθλητές αυτοί τής πίστεως, μορφές και έξοχήν ήρωικές, με την προσήλωσή τους στα ιδεώδη τής πατρίδας και τής θρησκείας, έπιτελούν και στις μέρες μας ένα σπουδαίο έργο και είναι στοιχεία ώφέλιμα για το κοινωνικό σύνολο. Παρά το γεγονός ότι ο άγιορειτικός μοναχισμός είναι άναχωρητικός, το Όρος έχει δλάνοιχτες τις πύλες του σε όποιον τα θήματά του τον φέρουν στα άγιασμένα του χήματα. Η φιλοξενία είναι πλήρης: φαγητό, ύπνος για μιá δλόκληρη έβδομάδα έντελώς δωρεάν. Αυτό όμως είναι μόνο το ύλικό μέρος, γιατί το σημαντικότερο είναι το πνευματικό. Κι αυτός ακόμη που πηγαίνει στον Αθω για τουρισμό, υπο-

χρεώνεται από τα πράγματα να παρακολουθήσει τις ακολουθίες και να συμμετάσχει σ' αυτές. Ἀκόμη και στην Τράπεζα, όπου ἀπαραίτητα διαβάζεται ένα ψυχωφελές ἀνάγνωσμα σχετικό με τή γιορτή τῆς ἡμέρας (στό Ἅγιον Ὅρος κάθε μέρα εἶναι γιορτή), ὠφελεῖται.

Τις ὑπόλοιπες ὥρες κάποιος μοναχός θά τὸν συντροφεύει καὶ ὀπωσδήποτε στή φιλόξενη σκιά τῆς «φιάλης» ἢ τοῦ κυπαρισσοῦ οἱ συζητήσεις θά περιστραφοῦν γύρω ἀπὸ πνευματικά θέματα. Καὶ πρέπει νὰ ἀναφερθῆ ὅτι τοὺς καλοκαιρινούς ἰδίως μῆνες ἢ προσέλευση ἐπισκεπτῶν στὰ ἀγιορειτικά μοναστήρια εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ κατὰ συνέπεια ἢ οἰκονομική τους ἐπιβάρυνση καὶ ἢ ἀπασχόληση τῶν μοναχῶν, πὺ μὰζι με τὴν ἀσκησή τους, πρέπει νὰ μαγειρέφουν, νὰ πλύνουν, νὰ σκουπίσουν, νὰ συγυρίσουν τοὺς ξενῶνες. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες ἐξομολογοῦνται καὶ μεταλαμβάνουν καὶ οἱ περισσότεροι φυγοῦν ξαλαφρωμένοι, με δυναμιωμένη τὴν πίστη τους.

* * *

ΕἶΝΑΙ πασίγνωστο ὅτι στό Ἅγιον Ὅρος ὑπάρχουν ἀμύθητες ἀξίας καλλιτεχνικοὶ καὶ πνευματικοὶ θησαυροί, καθὼς καὶ ἱερὰ λείψανα καὶ ἄλλα κειμήλια, πὺ ἢ φύλαξή τους καὶ μόνο ἀπαιτεῖ μεγάλο ἀριθμὸ εἰδικευμένων ἀτόμων. Οἱ Ἄγιορειτες πατέρες, κοντὰ στίς ἄλλες φροντίδες τους, φυλάνε με ἰδιαίτερη ἀγάπη τὴν κληρονομιά τῶν προγόνων μας χωρὶς καμμιά ἀμοιβὴ ἀπὸ τὸ κράτος, φροντίζοντας νὰ ἐπαυξάνουν ὅ,τι παραλαμβάνουν. Χαρακτηριστικὰ εἶναι ὅσα ἔγραφε σχετικά στό περιοδικὸ «Παράδοση» ὁ διδλιθητῆς τῆς ἱερᾶς μονῆς Ἁγίου Παύλου γέροντας Θεοδόσιος:

«Ὅταν ὁ ὑποφαινόμενος ἀνέλαβον τὴν διδλιθητῆς τῆς μονῆς μου παρέλαβον 320 χειρόγραφα καὶ 4.850 ἔντυπα. Σήμερα εἰς τὴν διδλιθητῆς μας ὑπάρχουν 495 χειρόγραφα βιβλία καὶ 12.550 ἔντυπα διαφόρων ἐποχῶν, με πρόβλεψιν συνεχίσεως τῆς ἀυξήσεως».

Μοναχοὶ στήν ἀκολουθία.

Αὐτὸ δὲν συμβαίνει σὲ ἓνα μόνο μοναστήρι, ἀλλὰ σὲ πολλά. Τὰ χειρόγραφα ἔχουν ἀυξήθη κατὰ 400, 500, 700 καὶ περισσότερα! Οἱ Ἄγιορειτες δὲν τὰ φυλάνε μόνο, ἀλλὰ καὶ τὰ μελετοῦν καὶ παρουσιάζουν κάθε τόσο ἀξιόλογες ἐκδόσεις. Αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀκόμη πτυχὴ τῆς προσφορᾶς τοῦ Ἁγίου Ὅρους σήμερα.

Κάθε τόσο δοαίνει ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἓνα ψυχωφελές διδλιθιο βασισμένο κατὰ κανόνα στήν πατερική διδασκαλία καὶ στήν ἀσκητική φιλολογία. Ἐκδίδονται τώρα, μετὰ τὴν ἀναστολή τῆς ἐκδόσεως τοῦ λαμπροῦ ἀγιορειτικοῦ περιοδικοῦ «Ἀθωνικοὶ Διάλογοι», δύο περιοδικά, ὁ ἐτήσιος «Ὅσιος Γρηγόριος», καὶ ὁ «Ἅγιος Ἀγαθάγγελος ὁ Ἐσφιγμενίτης». Γνωστότατοι λόγιοι τῶν ἡμερῶν μας εἶναι Ἄγιορειτες, ὅπως ὁ Καθηγούμενος τῆς μονῆς Γρηγορίου Ἀρχιμ. Γεώργιος, ὁ Καθηγούμενος τῆς μονῆς Σταυρονικήτα Ἀρχιμ. Βασίλειος, ὁ Προηγούμενος τῆς μονῆς Διονυσίου Ἀρχιμ. Γαβριήλ, ὁ πολυγραφώτατος καὶ πανελληνίως γνωστός μοναχός Θεοκλήτος Διονυσίου, ὁ Θεοδόσιος Ἀγιοπαυλίτης, ὁ Θεοδώρητος Ἄγιορειτής, ὁ Μωυσῆς Σιμωνοπετρίτης, ὁ Συμεὼν Γρηγοριάτης κ.ἄ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ζηλωτὲς πατέρες ἐκδίδουν ἀξιόλογα βιβλία με ἀκολουθίες κ.λπ.

Λίαν ἀγαπητὸς στό Πανελλήνιο εἶναι ὁ Ἄγιορειτῆς μοναχός Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, ἢ «ἀηδὼν τῆς ἀθωνικῆς ἐρήμου», πὺ ἀνταποκρίνεται με τὴν ἴδια πάντοτε προθυμία στίς ὕμνογραφικὲς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας μας. Σὲ ἑκατοντάδες ἀνέρχονται οἱ ἀκολουθίες, οἱ παρακλητικοὶ κανόνες, οἱ χαιρετισμοὶ καὶ τὰ συναξάρια πὺ ἔχει συνθέσει. Σὲ ἄλλο σπῆτι τῆς Μικρᾶς Ἀγίας Ἄννας, τῶν Θωμάδων, πὺ εἶναι καὶ περίφημοι ψάλτες, φανερώθηκε ἓνας νέος Ἄγιορειτῆς ὕμνογράφος, ὁ νεαρός Φίλιππος πὺ τὰ πρῶτα δῆματά του στόν χώρο αὐτὸ προσωινίζονται μιὰ ἀξιόλογη ἐξέλιξη.

Ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῶν ἀγιογραφικῶν ἀναγκῶν τῶν ναῶν μας καλύπτεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος. Στούς ἀγιογραφικοὺς οἴκους τῶν Παχωμαίων, τῶν Ἰωασαφαίων, τῶν Δανηλαίων, τῶν Ἀβραμαίων, τῶν Καρτσωναίων καὶ τὰ ἐργαστήρια τῆς Ἀγιάννας, τῆς Νέας Σκήτης καὶ τῶν Καυσοκαλυβίων, φιλοτεχοῦνται δυζαντινὲς εἰκόνες καὶ ἄλλες παραστάσεις, πὺ στέλνονται ὄχι μόνο στήν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στήν Ἀφρική, τὴν Ἀμερική καὶ τὴ μακρινὴ Αὐστραλία. Εἰχωριστὰ πρέπει νὰ ἀναφερθῆ ὁ ταλαντούχος μοναχός Ἰωάννης Βράνος, πὺ ἔδραλε πολλοὺς μαθητὲς ἀπὸ τὴν Ἀθωνιάδα σχολή, ὅπου δίδαξε ἀγιογραφία καὶ ἔχει εἰκονογραφήσει πλῆθος ἐκκλησιαστικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἐκδόσεων καὶ παράλληλα πρὸς τὴν ἐπίδοσή του στή δυζαντινὴ ἀγιογραφία, φιλοτεχνεῖ συμβολικὲς παραστάσεις με ἱστορικά (Ρωμιοσύνη, Μακρυγιάννης κ.λπ.) ἢ με σύγχρονα θέματα (τουρκικὴ εἰσβολὴ στήν Κύπρο, πυρηνικὲς δοκιμὲς, σεισμοὶ κ.λπ.) με τὴν παραδοσιακὴν τεχνική. Πρόσφατα ἢ Ἰ. Μονὴ Σίμωνος Πέτρας με τὴν ἐκδοση δίσκου, πὺ περιλαμβάνει τὴν Ἀκολουθία τοῦ κτήτορά τῆς Ὅσιου Σίμωνα, τὴν ὅποια ψάλλουν χοροὶ δοκίμων Ἄγιορειτῶν ψαλτῶν, ἐγκαινιάσε μιὰ πολὺ σοβαρὴ προσπάθεια γιὰ τὴν παρουσίαση εὐρύτερα τοῦ ἀγιορειτικοῦ ὕμνογραφικοῦ πλοῦτος καὶ μουσικοῦ ὕφους.

Συνέχεια στή σελ. 11

‘Ο Πρωτοπρεσβύτερος ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

‘Ο αἰδίδιμος πρωτοπρ. Ἐμμ. Μυτιληναῖος κοιμήθηκε στίς 12 Δεκεμβρίου 1960.

Στήν πάνδημη κηδεῖα του ὁ Καθηγητής Ἀμίλιας Ἀλιβιζάτος, μακαριστός κι αὐτός σήμερα, εἶχε πῆε συγκινημένος: «Μία μεγάλη δύναμις ἐχάθη ἀπό τήν Ἐκκλησίαν». Καί δὲν εἶχε ἄδικιο! Ὅχι μόνο γιατί ὡς Καθηγητής στό Πανεπιστήμιο εἶχε ἀνακαλύψει τή ζωντανία καί τήν ἐξυπνάδα τοῦ φοιτητή του. Μά καί γιατί κατοπινά τόν χρησιμοποίησε στή ΧΑΝ ὡς υπεύθυνο στά παιδιὰ καί στοὺς νέους καί διαπίστωσε ἀπό κοντὰ τήν προσωπικότητα, τὸ δυναμισμό καί τὰ ταλέντα τοῦ παπα-Μανώλη.

‘Ο πατήρ Ἐμμ. Μυτιληναῖος γεννήθηκε στή Σαντορίνη στίς 10 Δεκεμβρίου 1900 κι ἦταν γιὸς παπά.

Μετὰ τίς ἐγκύκλιες σπουδές του στό νησί, στή Ριζάριο Σχολή καί στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, χειροτονεῖται στίς 19.9.1930 διάκονος καί πρεσβύτερος.

Στὴ συνέχεια ἀναλαβαίνει μιὰ πλούσια δράση σὲ πολλοὺς ποιμαντικούς τομείς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς στήν Ἀθήνα καί στή Μυτιλήνη. Πάντοτε ὅμως διακρίνεται μὲ τὴν ζωτικότητά του, τὸν ἀκάματο μόχθο του καί τὸν πνευματικὸ ἐξοπλισμό του. Εἶναι μιὰ «ἀνήσυχη ψυχή», ποὺ ἀμέσως ξεχωρίζει. «Ὡς θεολόγος κληρικός... ὡς ἱεροκήρυξ, ὡς ἐκκλησιαστικός δημοσιογράφος καί ὡς ἐργάτης τοῦ καλοῦ εἰς τοὺς καιροὺς μας τοὺς σκληροὺς καί πικροὺς».

Σπάνια κανεὶς θρῖσκει στό δημόσιο βίο μορφές προικισμένες μὲ τόσα τάλαντα, μὲ τέτοια ἐξαιρετικὴ ὀξύνοια καί ἀκάματο ἐκκλησιαστικὸ ζῆλο.

Ἐκεῖ ὡστόσο, ποὺ στάθηκε ἀπαράμιλλος ἦταν ἡ δημοσιογραφική του ἱκανότητα! Ὑπῆρξε ὁ πρῶτος, μετὰ τὸν μακαριστὸ καθηγητὴ Γρ. Παπαμιχαήλ, ἐκκλησιαστικός δημοσιογράφος. Μὲ τὴν ἀκαταμάχητη γραφίδα του, ἀλλὰ καί μὲ τίς ἰδέες του, τίς ἐμπνεύσεις καί πρωτοτυπίες του, στάθηκε πάντα στίς ἐπάλξεις τῆς μαχόμενης ἐκκλησιαστικῆς δημοσιογραφίας. Πλῆθος εἶναι τὰ ἔντυπα, λαϊκῆς ἀποδοχῆς καί ἐκλαίκευσης τῆς Ὁρθόδοξης κατήχησης, ποὺ ὁ ἴδιος σύστησε, ὀργάνωσε καί συντήρησε μὲ τὴν ἄοκνη πέννα του.

Τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Ἀνάπλασις», «Νέα Ζωή» (Χανίων), «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς», «Φωνὴ Κυρίου», «Ποιμὴν» (Μυτιλήνης), «Δημοκράτης», «Χαροῦμενο Σπίτι», «Χαροῦμενα Παιδιά», «Οἰκογενειακὴ Ζωή», «Ἐφημέριος», «Ὁρθόδοξος Σκέψις» καί ἄλλα ἔντυπα φέρνουν τὴ σφραγίδα τοῦ δημοσιογραφικοῦ ταλέντου, τοῦ π. Ἐμμανουήλ.

***

Στὰ 1949 καλεῖται νὰ ὑπηρετήσῃ στήν Ἀποστολικὴ Διακονία. Καί ὅπως ἦταν φυσικὸ ἀναλαμβάνει τὴ Διεύθυνση Τύπου καί Διαφωτισεως.

Ἐδῶ εἶναι ποὺ ἡ προσφορά τοῦ ἀειμνήστου θεολόγου κληρικοῦ, κατηχητῆ, στό ποιμαντικὸ, λειτουργικὸ, πνευματικὸ καί δημοσιογραφικὸ ἔργο ἀναδείχεται ἐντυπωσιακὰ πρωτοπορικὰ καί δημιουργικὰ.

Ἡ συγγραφικὴ εὐχέρεια, ὁ ἀκαταπόνητος, καθημερινὸς ζῆλος του, ἡ διοικητικὴ καί ποιμαντικὴ ἱκανότητά του στὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ χρόνια τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἶναι ἀποφασιστικῆς σημασίας ἀκόμα καί γιὰ ὀλόκληρη τὴν Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία.

Μὲ τὴ συνεργασία πάντοτε τῶν Καθηγητῶν Γρ. Παπαμιχαήλ, Βασ. Βέλλα καί Ἀμ. Ἀλιβιζάτου θεμελιώνεται, σὲ ὀριστικὲς βάσεις, ὁ ἐπιτελικὸς αὐτὸς Ὁργανισμὸς

κι ανοίγεται ή φωνή τής ελληνικής Ὁρθοδοξίας και πέρα από τά σύνορα τής Χώρας.

Ἡ Ἀποστολική Διακονία καθίσταται τὸ κέντρο κι ὁ φορέας τής λαϊκῆς, θρησκευτικῆς διαφώτισης. Ὁ ἄγγυρος κι ἀνάματος παπα - Μανώλης πού εἶναι «μικρὸς τὸ δέμας», ἀναδείχεται ἕνας τέλειος μαχητῆς και πρῶτος δημοσιογράφος, διαφωτιστής, ὅπως τὰ ἐννοοῦν αὐτὰ οἱ σύγχρονοι ἐπιστήμονες τής ἐπικοινωνίας τῶν μέσων ἐνημέρωσης.

Τὸ ἐντυπο «Φωνή Κυρίου» πού κυκλοφορεῖ σήμερα σὲ χιλιάδες ἀντίτυπα σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα εἶναι δικό του ἔργο.

Παράλληλα ὁμως μ' ὅλη αὐτή τήν πλούσια κηρυκτική, διοικητική και ποιμαντική δραστηριότητά του ὁ π. Μυτιληναῖος θρίσκει τὸ χρόνο νὰ συγγράφει και αὐτοτελῆ ἔργα. Νὰ διδάσκει στὸ «Πνευματικὸν Φροντιστήριον Κληρικῶν Ἑλλάδος», νὰ δραματίζεται νέα ἀνοίγματα γιὰ τήν πληροφόρηση τοῦ λαοῦ και νὰ ἔρχεται σὲ ἄμεση ἐπαφή μὲ τὰ στελέχη του και τὸ ποιμνιό του.

Ὁ πόνος τῶν συνανθρώπων του τὸν συγκινοῦσε ἰδιαίτερα. Κι ἔτσι, πολλές φορές ἀθρόβα, προσπαθοῦσε νὰ τὸν ἀνακουφίσει. Τὸ πορτοφόλι του ἦταν πάντα ἄδειο. Δὲν μποροῦσε νὰ μείνει ἀδρανῆς ὅταν κάποιος φτωχὸς τοῦ ζητοῦσε τή συνδρομή του.

Ἐξάλλου γνώριζε και ὁ ἴδιος προσωπικά τί θὰ πεῖ σωματικὸς πόνος και ταλαιπωρία!

Ὁ πατὴρ Μυτιληναῖος ἀποτελεῖ σήμερα τή ζωντανή Παράδοση τής Ἐκκλησίας σ' ἕνα νευραλγικό και ἀποφασιστικό ποιμαντικό τομέα: στὴ δημοσιογραφία. Εἶναι ὁ πρῶτος τῆς.

Ἡ προσφορά του δὲν εἶναι μόνο θεμελιακή σ' αὐτὸ τὸ χῶρο. Ἀλλὰ και ὑποδειγματική.

Βέβαια στ' ἀχνάρια του θρίσκονται ἀρκετοὶ κληρικοὶ σήμερα πού προσπαθοῦν ν' ἀνταποκριθοῦν σ' ἐπιγενοῦσες ἀνάγκες τής μαχόμενης ἐκκλησιαστικῆς ἀρθρογραφίας και τής κηρυκτικῆς. Ὅμως ἐκεῖνος, ἂν και πέρασαν περισσότερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, παραμένει ἀπροσπέλαστος.

Γι' αὐτὸ κι ἡ μνήμη του και τὸ παράδειγμά του στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ θὰ παραμένει ζωντανή πάντοτε.

Ὅταν μάλιστα κάποτε ἡ διοίκηση τής Ἐκκλησίας θ' ἀποφασίσει νὰ ὀργανώσει τὸν ζωτικό αὐτὸ τομέα, γιὰ τήν καλύτερη διεξαγωγή τοῦ ἔργου τής θρησκευτικῆς διαφώτισης, τότε ὁ πατὴρ Ἐμμανουὴλ Μυτιληναῖος θὰ ἀποτελεῖ, μὲ τή μνήμη και τὰ γραπτά του, τὸν ἀπρωγόνιο λίθο αὐτῆς τής προσπάθειας.

Κι αὐτὸ ἀσφαλῆστατα θὰ εἶναι ἡ δικαίωση τής πολύμοχθῆς, πρωτότυπῆς και ἀποφασιστικῆς προσφορᾶς του στὴν Ἐκκλησία και στὴν παράδοση τής ἐκκλησιαστικῆς δημοσιογραφίας.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 9

Ἐπικρατεῖ δυστυχῶς σὲ πολλοὺς ἡ λαθασμένη ἄποψη ὅτι οἱ μοναχοὶ ἐκτὸς ἀπὸ τήν προσευχὴ δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο. Αὐτὸ γράφτηκε ἀκόμη και τελευταῖα και ἔγινε λόγος και περὶ «θρησκευτικοῦ ρομαντισμοῦ»... Ὅσοι τὰ λένε αὐτὰ ἀγνοοῦν ὅτι στοὺς ἐργατικώτατους αὐτοὺς ἀνθρώπους ὀφείλονται τὰ ἀριστουργήματα τής μεταβυζαντινῆς τέχνης, ὀλόκληρο τὸ Ἅγιον Ὄρος, πού ἔχει ἀποκληθῆ «μουσεῖο βυζαντινόν»; Ὁ κάθε μοναχὸς ἔχει τὸ διακονημά του, ἂν ζεῖ σὲ κοινόβιο, τὸ ἐργόχειρό του, ἂν εἶναι κελλιώτης. Ὑπάρχουν ἔτσι στὴν ἀθωνικὴ χερσόνησο σήμερα τεχνίτες ἐπιδέξιοι. Ὑπάρχουν ἔτσι στὴν ἀθωνικὴ χερσόνησο, ἀργυροχόοι. Ἄλλοι φτιάχνουν λιθάνι, ἄλλοι σκούφια, καλογερικούς και ζῶνες, ἄλλοι κομποσκοίνια, ἄμφια, σταυροὺς, καντήλια, καντζία (θυμιατήρια), κεριά, ἀκόμη και λουκούμια (στὴν Κερασιά), πού ἀποτελοῦν τὸ ἀπαραίτητο συστατικό γιὰ τὸ ἀγιορείτικο «τρατάρισμα». Ἡ ξυλογλυπτικὴ ἰδίως ἔχει σημαντικὴ ἀνάπτυξη. Φιλοτεχνοῦν ὄραια κουτάλια, γουδοχέρια, σφραγίδες γιὰ τὰ πρόσφορα, χαρτοκόπτες, μπαστούνια κ.ἄ. πού ἐπαρκοῦν γιὰ τίς ἀνάγκες τοῦ Ὄρους και στέλνονται και στὸν κόσμο. Ὁ Μιχαὴλ Κορδῶσης στὴν ἀξιόλογη μελέτη του «Ἀγιορείτικη Μοναστικὴ ζωὴ και Λαογραφία», πού δημοσιεύθηκε τὸ 1976 στὸ περιοδικὸ «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» ἔκανε πάνω στὸν τομέα αὐτὸν μιὰ πολὺ καλὴ δουλειά.

* * *

ΑΘΟΥΡΓΒΑ και συστηματικὰ τὰ ἀθωνικὰ μοναστήρια πραγματοποιοῦν και σημαντικὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο. Βοηθοῦν στίς σπουδές τους ἄπορους νέους, συμπαρίστανται στοὺς ἀναξιόπαθεις συνανθρώπους μας, πού ζητοῦν τήν «εὐλογία» (βοήθειά) τους και στέλνουν τακτικὰ χρηματικὴ ἐνίσχυση («λογία») στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Πέραν ἀπὸ τὴ μεμονωμένη «μέριμνα» κάθε μοναστηριοῦ, συνήθως ἐκδίδει ἡ Ἱερά Κοινότης μιὰ «ἀπανταχοῦσα» πού περιάγεται ἀπὸ μοναστήρι σὲ μοναστήρι και συγκεντρώνονται χρήματα γιὰ τὴ συνδρομὴ ἐνὸς ἀτόμου ἢ μιᾶς προσπάθειας.

Πάνω ὁμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, πρέπει νὰ τοποθετήσωμε τήν ἀγρύπνια τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους στὰ θρησκευτικὰ και ἔθνικὰ θέματα και τὴ συνεχῆ λατρεία και δοξολογία τοῦ Θεοῦ τῶν πάντων. Ὅπως ἔχει τὸ Ἔθνος τὸ μνημεῖο τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτη, πού φρουρεῖται τιμητικὰ συνεχῶς, ἔτσι ἔχει και ἡ Ὁρθοδοξία τὰ μοναστήρια τῆς, ὅπου ἀναπέμπονται ἀκατάπαυστα δεήσεις και προσευχῆς στὸν οὐρανόν. Και κοντὰ σ' αὐτὲς δεήσεις γιὰ τοὺς «ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφούς».

(Συνεχίζεται)

Προσηλυτισμός: ή "άγνή λατρεία," τῶν χιλιαστῶν

Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

7

Ὁ Ισχυρισμὸς μας πῶς ἡ ψυχολογικὴ πίεσι τῆς ὀργανώσεως τῶν χιλιαστῶν, ποὺ ἀσκεῖται πάνω στὰ δύστυχα θύματα, ξεπερνᾷ πολλές φορές τὴ φυσικὴ ἀντοχὴ τους δὲν εἶναι καθόλου ὑπερβολή.

Κάθε χιλιαστὴς ὑποχρεοῦται νὰ συμμετέχη σὲ πέντε διαφορετικὲς συναθροίσεις τὴν ἑβδομάδα. Γιὰ τὴν κάθε μία ἀπὸ αὐτὲς πρέπει νὰ θρίσκη χρόνο γιὰ προετοιμασία. Ἀκόμη ὑποχρεοῦται νὰ μελετᾷ δύο δεκαπενθήμερα περιοδικὰ 32 σελίδων τὸ καθένα, παράλληλα μὲ τὶς ἄλλες ἐκδόσεις τῆς ἑταιρίας «Σκοπιά», βιβλία καὶ βιβλιόρια. Ὑποχρεοῦται ἀκόμη νὰ κάνη διάφορες μελέτες στὸ σπίτι του μὲ τὴν οἰκογενεῖά του καὶ νὰ ἔχη μὴ τοῦλάχιστον μελέτη μὲ ἐνδιαφερόμενα ἄτομα. Κατόπιν πρέπει νὰ συμμετέχη στὶς γενικώτερες ἐκδηλώσεις, ὅπως τοπικὲς συνελεύσεις, συνελεύσεις περιοχῆς καὶ περιφερείας. Κάθε χρόνο γίνεται εἰδικὴ συνέλευσις ποὺ διαρκεῖ 4 ἡμέρες. Ἀκόμη παρακινεῖται νὰ προσφέρῃ ἐθελοντικὴ ἐργασία, προκειμένου νὰ κτισθοῦν οἱ ἐγκαταστάσεις τῆς ἑταιρίας στὴν Ἑλλάδα.

Ἐὰν εἶναι οἰκογενειάρχης πρέπει νὰ φροντίσῃ καὶ γιὰ τὴ συντήρησι τῆς οἰκογενείας του, χωρὶς νὰ σημαίνῃ αὐτὸ πῶς ἡ ἑταιρία θὰ λάβῃ ὑπόψιν τῆς εἰδικῆς δυσκολίας καὶ θὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ μερικὲς ὑποχρεώσεις στὴν ὀργάνωσι. Ἀκόμη καὶ ἔὰν εἶναι πολύτεκνος, ἄεργος, ἀσθενής, κατὰκοιτος!

Ἀλλὰ ἡ χιλιαστικὴ ἑταιρία δὲν σταματᾷ ἐδῶ. Προβάλλει καὶ ἄλλες ἀπαιτήσεις. Ὑποχρεώνει τοὺς ὀπαδοὺς τῆς νὰ καταναλώουν δέκα τοῦλάχιστον ὧρες τὸ μῆνα γιὰ τὸ ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι ἔργο. «Ἀφιερώνετε ὅλο τὸν χρόνο ποὺ μπορεῖτε στὸ κήρυγμα τοῦ αἰωνίου εὐαγγελίου, συμπτωματικὰ, στοὺς δρόμους καὶ ἀπὸ οἰκία σὲ οἰκία, στὸ νὰ κάνετε ἐπισκέψεις, ἐπανεισκέψεις καὶ στὴ διεξαγωγὴ Γραφικῶν Μελετῶν στὰ σπίτια τῶν ἐνδιαφερομένων ἀνθρώπων;» ἐρωτᾷ τὰ θύματά τῆς ἡ «Σκοπιά» τοῦ 1965, σελ. 748 καὶ συνεχίζει: «Ἀσφαλῶς τὸ ὑποδεικνυόμενον ἐλάχιστο ὄριο τῶν εἴκοσι λεπτῶν τὴν ἡμέρα, δύομισὶ ὧρῶν τὴν ἑβδομάδα ἢ δέκα ὧρῶν τὸ μῆνα, ποὺ π ρ ε π ε ι νὰ ἐπιδιώκατε, εἶναι λογικὸ γιὰ ἕνα ὠ ρ ι μ ο χριστιανῶν».

Πολλοὶ χιλιαστὲς, προτοῦ ἀρχίσουν τὸ ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι ἔργο χρειάζονται μία καὶ πλέον ὥρα γιὰ τὴ διαδρομὴ, ὥσπου νὰ μεταδοῦν στὴν περιοχὴ ποὺ τοὺς ἀνατέθηκε ἀπὸ τὴν ὀργάνωσι. Ἔτσι τὰ εἴκοσι λεπτὰ γίνονται μιάμισυ καὶ πλέον ὧρες καὶ οἱ δέκα ὧρες τοῦλάχιστον διπλασιάζονται.

Ἄν τώρα κάνουμε τοὺς ἀπαραίτητους ὑπολογισμοὺς γιὰ τὶς ὧρες ποὺ ἀπαιτοῦνται καθημερινὰ προκειμένου

νὰ ἐκπληρῶσῃ κανεὶς ὅλες τὶς ὑποχρεώσεις στὴν ὀργάνωσι, θὰ βγάλῃ τὸ συμπέρασμα πῶς ἐλάχιστος χρόνος μένει γιὰ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία, προκειμένου νὰ ἐξασφαλισθοῦν τὰ μέσα συντήρησης τῆς οἰκογενείας των, ἢ γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν οἰκογενειακῶν ὑποχρεώσεων μίᾶς καλῆς νοικοκυρᾶς.

Ἄν πάλι κάποιος χιλιαστὴς θέσῃ σὲ πρώτη θέσι τὶς ὑποχρεώσεις του στὴν οἰκογένεια τότε δὲν θὰ μπορέσῃ εὐκολὰ νὰ ἀνταποκριθῇ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς ὀργανώσεως, δὲν θὰ φθάσῃ τὰ κατώτερα ὄρια, δὲν μπορεῖ συνεπῶς νὰ χαρακτηρισθῇ «ὠ ρ ι μ ο ς χριστιανῶς».

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΤΑΓΓΕΛΙΖΟΜΕΝΟΥ ΓΙΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΤΗΡΗΣΙΑ ΑΓΡΟΥ ΤΩΝ

Όνομα ..... Δευτέρα ..... ἕως Κινητικῆ .....
(Μήνας) .....
(Ἡμερομηνία) ..... (Ἡμερομηνία) .....

	Ἡ-Ὀ-Λ-Ι-Α	Β-Ι-Β-Λ-Ι-Ο-Γ-Ρ-Α-Φ-Ι-Α	Ὑ-Π-Ο-Χ-Ρ-Ε-Ω-Σ-Ι-Σ σὲν Ἄγιο	Ν-Ι-Κ-Ε-Σ Συνδρομῆς	Ἄ-Ν-Τ-Ι-Κ-Α Παροδηκῶν	Ἐ-Π-Ι-Ν-Ε- Κ-Ι-Ο-Κ-Λ-Η-Σ-Ι-Σ	Ἐ-Ρ-Ο-Σ-Κ-Ε-Σ Μελῆς
ΔΕΥΤΕΡΑ							
ΤΡΙΤΗ							
ΤΕΤΑΡΤΗ							
ΠΕΜΠΤΗ							
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ							
ΣΑΒΒΑΤΟΝ							
ΚΥΡΙΑΚΗ							
ΣΥΝΟΛΟ							

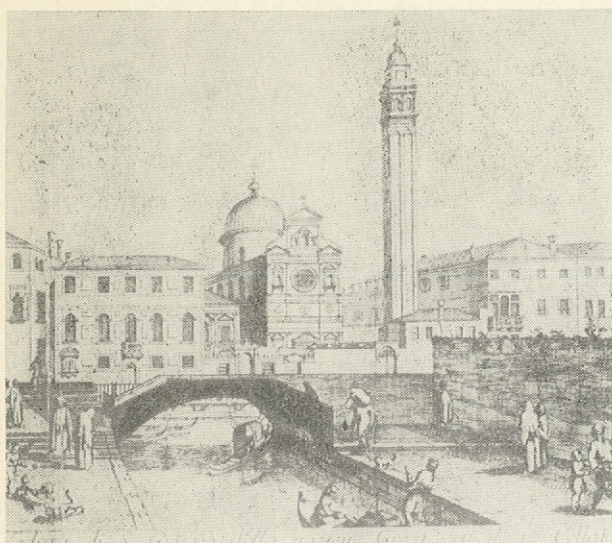
S. 4 - G 6/55

Ἐπιπόθη ἐν Ἑλλάδι

Μὲ βάση αὐτὸ τὸ δελτίο ἡ ἑταιρία καταρτίζει τὸ «Ἀρχεῖο Εὐαγγελιζομένου», δηλαδὴ τὸ δελτίο «πνευματικῆς ὀριμότητος» κάθε χιλιαστοῦ, προδίδοντας ἔτσι τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ (Γαλ. α' 6-8, β' 16).

Μὲ βάση τὸ «δελτίο ἔργου» ποὺ ὑποχρεοῦται νὰ δίνῃ στὴν ὀργάνωσι, θὰ διαπιστωθῇ ἡ ἀνωριμότης του. Γιατὶ ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα καταγράφονται σὲν προσωπικὸ τοῦ φάκελλο ποὺ ὑπάρχει στὴν ὀργάνωσι καὶ ὀνομάζεται «Ἀρχεῖον Εὐαγγελιζομένου». Πρόκειται γιὰ τὸ μυστικὸ ἔντυπο S 21 - G 6) 72, τὸ ὁποῖο ἀποστέλεται ἀπὸ τὴν ἑταιρία σὲ ὅλες τὶς χιλιαστικὲς συναθροίσεις.

Βέβαια ἡ χιλιαστικὴ ἡγεσία στὴν Ἑλλάδα, σὲ ἐπίσημο ἔγγραφο τῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἀνήθηκε τὴν ὑπαρξί: τέτοιων φακέλων καὶ δῆλωσε κατηγορηματικὰ πῶς «οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶδᾶ δὲν τηροῦν καταλόγους μελῶν» (Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶδᾶ, σελ. 8), ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔχει καμιά σημασία. Γιατὶ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἀνήκει κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς χιλιαστικῆς ὀργανώσεως στὸ διαβολικὸ τέρας, στὸ θηρίο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὸν ἀριθμὸ 666. Δὲν πρέπει νὰ τοῦ φανερώσουμε τὴν ἀλήθεια, τὸ Διάβολο καὶ τὰ ὄργανά του πρέπει νὰ τὰ ἐξαπατοῦμε. Αὐτὸ δὲν εἶναι ψέμα ἢ ἀπάτη, εἶναι «στρατηγικὴ πολέμου ἀπέναντι τῶν λύκων, χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ» (Σκοπιά 1956, σελ. 159).

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ι. ΑΓΩΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ*

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΠΑ

Β'

Ήταν ὅμως θέλημα Θεοῦ νὰ κτισθεῖ ὁ Ναός. Τὴν ἐποχὴ πού ἱστοροῦμε, Πάπας στὴν Ρώμη ἦταν ὁ οὐμανιστὴς Λέων Ι' τῆς οἰκογένειας τῶν Μεδίκων. Αὐτὸς ἔτρεφε βαθειὰ ἐκτίμηση σὲ δυὸ διαπρεπεῖς Ἑλληνες λόγιους. Τὸν Μάρκο Μουσοῦρο καὶ τὸν Ἰανὸ Λάσκαρη. Ὁ πρῶτος ἦταν καὶ μέλος τῆς Ὁρθόδοξης Ἀδελφότη-
τας Βενετίας. Ἐπομένως γινώριζε τὸ πρόβλημά της καὶ ἐνδιαφερόταν κι αὐτὸς γιὰ τὴ λύση του. Φαίνεται πὼς κι οἱ δυὸ ἀσκοῦσαν τόση ἐπιρροή στὸν Πάπα, ὥστε νὰ πεισθεῖ αὐτός, νὰ δώσει τὴν ἄδεια γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ καὶ νὰ ἐπιτρέψει τὴν ὑπαγωγή του στὸ Οἰκου-
μενικὸ Πατριαρχεῖο. Καὶ ὅλ' αὐτὰ παρὰ τίς μύριες ἀντι-
δράσεις τῶν λατίνων Βενετῶν.

Ἀπὸ τότε ἀρχίζουν μέρες δόξας γιὰ τὴν Ἀδελφότη-
τα. Τὸ Νοέμβριο τοῦ 1539 θεμελιώνεται ὁ Ναός καὶ
τελειώνει τὸ 1573. Διάσημοι ἀρχιτέκτονες, ὅπως ὁ Sante
Lombardo, ἔκαναν τὰ σχέδια καὶ τίς ἀγιογραφίες Ἑλ-
ληνες τεχνίτες ὅπως ὁ Μιχαὴλ Δαμασκηνὸς καὶ ὁ Ἰω-
άννης ὁ Κύπριος.

Ἔτσι ἔληξαν αἰσίως οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ ἀγωνίες τῶν
Ὁρθόδοξων στὴ Βενετία. Μὲ τὴν ἐπιμονή του, ἀπόκτη-
σαν τὸν μεγαλοπρεπῆ Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου,
πού θὰ μείνει τὸ σύμβολο τῆς ἐλληνικῆς παρουσίας στὴ
Δύση μέσα τοὺς αἰῶνες.

Τὴ διοίκησή του εἶχε ἡ Ἀδελφότητα, πού ἐξέλεγε
καὶ μισθοδοτοῦσε τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸ προσωπικό. Ἀπὸ
τὸν 16ο αἰῶνα καὶ ἴσαμε τὸ 1790 ὁ Ναός γίνεται ἔδρα

τοῦ μητροπολίτη Φιλαδελφείας, μετὰ τὴν μεταφορὰ τῆς
Μητροπόλεως ἀπ' τὴν Μικρὰ Ἀσία στὴν Βενετία.

Πρῶτος μητροπολίτης ἐξελέγη ὁ διαπρεπὴς ἐφημέ-
ριος τοῦ Ναοῦ Γαβριὴλ Σεβήρος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς
ἡ ἐκλογή του ἔγινε γιὰ νὰ ποιᾶνε τὴν Μητρόπολη Φι-
λαδελφείας στὴν Μικρὰ Ἀσία. Ἀρνήθηκαν, ὅμως, οἱ
Τούρκοι νὰ τὸν δεχθοῦν καὶ ἔτσι ἀναγκάσθηκε νὰ ἐπι-
στρέψει στὴ Βενετία. Μὲ τὴ σειρά του καὶ ὁ Πατριάρ-
χος Ἱερεμίας ὁ Τρανός, ἀφοῦ εἶδε πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ
γυρίσει ὁ νέος μητροπολίτης στὴν ἔδρα του, μεταθέτει
τὴν Μητρόπολη στὴ Βενετία.

Ἔτσι οἱ Ἑλληνες ἀπέκτησαν πνευματικὸ ἡγέτη,
πού τοὺς συνδέει ἄρρηκτα μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρ-
χεῖο καὶ μεριμνᾷ γιὰ τὰ συμφέροντά τους στὶς βενετι-
κὲς ἀρχές. Παράλληλα τοὺς προστατεύει ἀπ' τὴν προση-
λυτιστικὴ μανία τῶν λατίνων.

Ἀπὸ τότε ἡ Κοινότητα ζεῖ σὲ πνευματικὴ ἡρεμία.
Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ στιγμὲς ἀναταραχῆς, πού ὀφείλον-
ται στὶς ἀθαιρέσεις τοῦ Πάπα, γενικὰ ὅμως ἡ βενετικὴ
Πολιτεία παρέχει ἀμέριστη τὴν προστασία της καὶ ἐξα-
σφαλίζει τὴν γαλήνη τῶν Ἑλλήνων.

Ἦρθε, ὅμως, καιρὸς, πού ὅλ' αὐτὰ διαλύθηκαν σὰν
ἀτιμίδα καπνοῦ. Τότε κινδύνευσε πραγματικὰ τὸ ὀρθό-
δοξο πλήρωμα. Νέοι ἀγῶνες γιὰ τὴν πίστη προβάλλουν
καὶ πάλι.

Στὰ 1700 μητροπολίτης Φιλαδελφείας ἦταν ὁ λό-
γιος Μελέτιος Τυπάλδος, πρῶτα καθηγητὴς στὸ Φλαγ-
γινιανό. Αὐτὸς κινούμενος ἀπὸ μωροφιλοδοξία καὶ ἀπο-
βλέποντας στὴν πορφύρα τοῦ καρδινάλιου, ἀποσκήρτησε
ἀπ' τὴν Ὁρθοδοξία, δήλωσε ὑποταγὴ στὸν Πάπα καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 262 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24/1981 τεύχους.

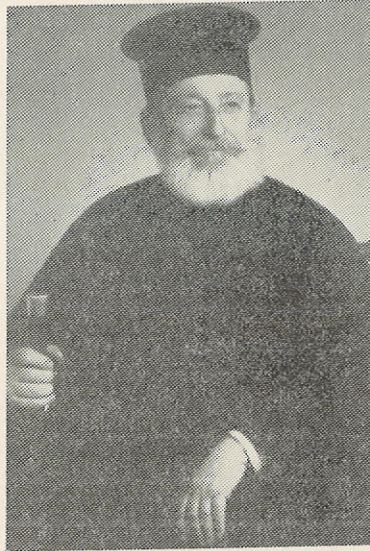
ΙΕΡΕΥΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΣΚΟΥΤΕΛΗΣ

Στις 16 Οκτωβρίου 1981 έφυγε από τον πρόσκαιρο αυτό κόσμο «πλήρης ημερών» ο ιερέας Ιωάννης Ελευθερίου Σκουτέλης, Έφημέριος επί 50 δόκιμα χρόνια στον Ίερό Ναό του Αγίου Νικολάου Μεσοποταμίας Φθιώτιδος.

Ο πατήρ Ιωάννης γεννήθηκε στη Μεσοποταμία Λαμίας την 1ην Ιανουαρίου 1891 από λευτική οικογένεια. Ο πατέρας του ιερέας της Άνω Καλλιθέας Φθιώτιδος στην αρχή και κατόπιν Μεσοποταμίας. Ο πατήρ Ιωάννης ετύχησε να ανατραφεί σε περιβάλλον ιερατικό και εκκλησιαστικό. Τα πρώτα γράμματα έμαθε στη γενέτειρά του και στη συνέχεια τελείωσε με άριστα το Σχολαρχείο Σπερχιάδος. Όταν ανδρώθηκε και αφού υπηρέτησε την κανονική θητεία του στο στρατό δέν πρόλαβε να εκπληρώσει άμέσως το βαθύτατο πόθο της ψυχής του, να γίνει ιερέας, γιατί στρατεύθηκε και υπηρέτησε επί 7ετία στη Μικρασιακή έκστρατεία.

Επιστρέφοντας όμως από τη Μικρά Ασία φοίτησε στην Έκκλησιαστική Σχολή Λαμίας, που διηύθυνε ο τότε Πρωτοσύγκελος και άνεψιός του Μητροπολίτου Φθιώτιδος Ίσκιώβου, Θεόκλητος Παναγιωτόπουλος, ο μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος.

Στις 28 Δεκεμβρίου 1923 ο πατήρ Ιωάννης χειροτονήθηκε στον ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου (Καρύστη) Αθηνών ιερέας. Από τότε και μέχρι το έτος 1933 συλλειτουργ-

γούσε στον ίδιο ιερό Ναό της Μεσοποταμίας Άγιο Νικόλαο, με τον πατέρα του παπα Λευτέρη Σκουτέλη.

Μετά το θάνατο του πατέρα του το 1933 ο πατήρ Ιωάννης έμεινε

μόνος έφημέριος Μεσοποταμίας μέχρι το 1972. Καθόλη αυτή την 50νταετία ανέπτυξε πλούσια κηρυκτική και κατηχητική δράση. Παράλληλα προς το έργο του ποιμένος ο πατήρ Ιωάννης υπήρξε έπιτυχημένος και ως οικογενειάρχης. Έδωσε στην υπηρεσία της Πατρίδος και της Εκκλησίας πέντε παιδιά που διακρίθηκαν όλα.

Το 1972 υπέβαλε την παραίτησή του από τη θέση του Έφημέριου. Πριν άναχωρήσει της υπηρεσίας του ο πατήρ Ιωάννης έτέλεσε την τελευταία Θεία Λειτουργία στο χωριό του που τόσο πολύ αγάπησε και εργάστηκε σ' αυτό και μιλώντας, μετά το Ευαγγέλιο, άποχαιρέτησε με λόγια συγκινητικά τους ένοριτες του.

Έτσι ο πατήρ Ιωάννης, που λειτούργησε επί 50 χρόνια, στον ίδιο Ίερό Ναό του Αγίου Νικολάου Μεσοποταμίας, έσιώπησε. Η σεβασμία και ιεροπρεπής μορφή του έσβησε. Ο γλυκός στους τρόπους και την όμιλία σταμάτησε, για να αφήσει το πνεύμα του μετά δεκαετία στην Αθήνα.

Έτάφη δίπλα στον τάφο του πατέρα του παπα Λευτέρη, πίσω από το Ίερό της Εκκλησίας «Άγιος Νικόλαος» Μεσοποταμίας. Του πατρός Ιωάννου ή μνήμη άς είναι αιώνια.

Σ - 5

υπέγραψε όμολογία πίστεως στην παπική Έκκλησία. Με τη σειρά της και ή βενετική Πολιτεία, άγνοώντας τις διαμαρτυρίες των Ελλήνων, με θέσπισμά της το 1709 ύποχρέωνε τους Όρθόδοξους ιερείς να δίνουν όμολογία πίστεως στο λατινο πατριάρχη Βενετίας.

Η άναστάτωση ήταν μεγάλη. Πολλοί Έλληνες όχι μόνο έπαυσαν να εκκλησιάζονται στον Άγιο Γεώργιο αλλά έφυγαν για άλλες πόλεις, έξω από τα όρια της Γαληνοτάτης, για να μπορούν άπρόσκοπτα να έκτελούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα.

Ο Μελέτιος το 1712 καθαιρείται από το Πατριαρχείο και πεθαίνει τον άλλο χρόνο. Για τριάντα περίπου χρόνια οι Βενετοί δέν επέτρεψαν την έκλογή άλλου μητροπολίτη. Το 1741 άναστέλουν την άπόφασή τους και εκλέγεται ο Γεώργιος Φατσέας. Άρνείται, όμως, το Πατριαρχείο να τον άναγνωρίσει γιατί διαπνεόταν από φιλολατινικά αισθήματα. Πέρασαν άλλα είκοσι χρόνια για να γυρίσει ή Βενετία στην παλιά της πολιτική. Τόν Αύγουστο του 1780 επέτρεψε την έκλογή Όρθόδοξου μητροπολίτη, που θα άνήκε όπως πρώτα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και άκύρωνε «τόν άλλοτε επιβαλλόμενον τοίς Γραικοίς έρκον, τόν μηδέποτε άποδοθέντα και άπρακτον έκ πείρας άποδεδειγμένον», όπως γράφει ο Ιωάννης Βελούδος (Έλληνική Όρθόδοξος άποικία εν Βενετία, Βενετία 1893, σ. 103).

Μεγάλη ή χαρά και ή αγαλλίαση των Όρθοδόξων. Το πατριαρχείο άναγνωρίζει την έκλογή του νέου μητροπολίτη Φιλαδελφίας Σωφρόνιου Κουτούβαλη που θα είναι και ο τελευταίος στη Βενετία. Μετά από λίγο (1797) ή βενετική Δημοκρατία καταλύεται από τον Ναπολέοντα. Η περίοδος των μητροπολιτών Φιλαδελφίας στη Βενετία λήγει όριστικά.

Μαζί τους λήγει και ή άκμή της Άδελφότητας. Ιδιαίτερα μάλιστα μετά την άπελευθέρωση της Ελλάδος, αρχίζει να φαίνεται ή παρακμή, όταν πολλοί Έλληνες γυρίζουν στην πατρίδα. Παύει πλέον να παίζει τον μεγάλο έθνικό ρόλο της.

Η κατάσταση αυτή συνεχίζεται ίσαμε το 1926 όποτε το φασιστικό καθεστώς του Μουσολίνι άρπάξει την περιουσία της. Το 1948, μετά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ύπογράφεται ειδική σύμβαση μεταξύ Ελλάδος και Ιταλίας και ή περιουσία αυτή επιστρέφεται στην Άδελφότητα, που άνασυνεστήθη τυπικά. Αυτή πάλι με τη σειρά της παραχώρησε τα περιουσιακά της στοιχεία στο Έλληνικό Ίνστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών, που ιδρύθηκε το 1951 εκεί όπου λειτουργούσε το Φλαγγινιακό Φροντιστήριο. Έτσι το Campo Dei Greci άναδίωξε σε ένα καινούργιο ρόλο στη σύγχρονη έποχή.

(Συνεχίζεται)

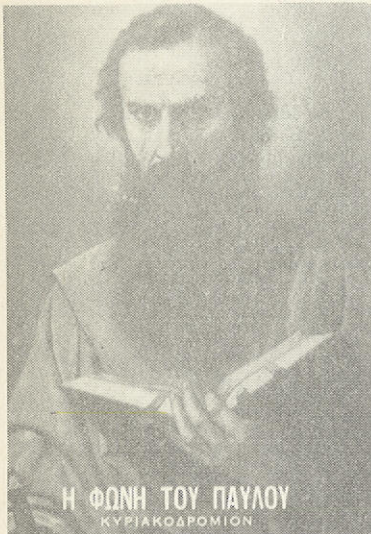

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἄρχιμ. Χριστοφ. Καλύβα
Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἀμείωτη κι ἐντυπωσιακὴ σὲ ἔκτα-
ση, εὐλικρίνεια κι ἀγάπη ἀκούγε-
ται μέσα στοὺς αἰῶνες ἡ φωνὴ τοῦ
Παύλου πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώ-
πους.

Πρόκειται γιὰ τὸν Ἀπόστολο ἐ-
κείνο πὸν εἶχε κατανοήσει τόσο πο-
λὸν τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματός του
καὶ τὴν ἄβυσσο τῆς τρομακτικῆς,
προσωπικῆς εὐθύνης, ὥστε μέχρι
τὸ μαρτύριό του ἀνάλωσε κάθε
ἐκμάδα τῶν δυνάμεών του γιὰ τὴν
Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι ἀτόφιος, καθαρὸς καὶ
βροντερὸς παρουσιάζεται κι ὁ λό-
γος τοῦ Παύλου στὸ ὀγκώδες βι-
βλίο τοῦ Πανος. Ἄρχιμ. κ. Χρι-
στοφ. Καλύβα.

Μέσα ἀπὸ τὶς Ἀποστολικὲς περι-
κοπὲς ἐμφανίζεται τὸ ἀποκαλυπτι-
κὸ φῶς τοῦ γίγαντα αὐτοῦ τῆς
χριστιανικῆς πίστες, γιὰ νὰ φωτί-
σει ὅλες τὶς πλευρὲς τοῦ ἐγκόσμιου
βίου μας καὶ νὰ μᾶς κάνει νὰ δοῦ-
με τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ.

Στὶς πυκνογραμμέρες, πεντακό-
σιες σελίδες τοῦ βιβλίου, ὁ ἀκά-
ματος αὐτὸς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγε-
λίου ἐρμηνεύει, ἀναλύει καὶ σχο-
λιάζει τὸν μεσοτὸ λόγο τοῦ Παύλου.

Ἔτσι δίνει τὴν εὐκαιρία καὶ τὴ
δυνατότητα στὸν ἀναγνώστη νὰ πά-

ρει μιὰ πλατιὰ γέυση τοῦ νοῦ καὶ
τῆς καρδιάς τοῦ κολοσσοῦ αὐτοῦ
τῆς πίστες καὶ τῆς ζωῆς, πὸν ὅπως
σημειώνει στὸν ἐπίλογό του «...μί-
λησε μὲ τὴ γλῶσσα ἐνὸς ἐνσάρκου
Ἀγγέλου» στὸν κόσμο.

Ἐξάλλου ὀγκώδη εἶναι καὶ τ'
ἄλλα βιβλία πὸν πρόσφατα ὁ π.
Χρ. Καλύβας κυκλοφόρησε γιὰ ἐ-
νίσχυση τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν
πιστῶν.

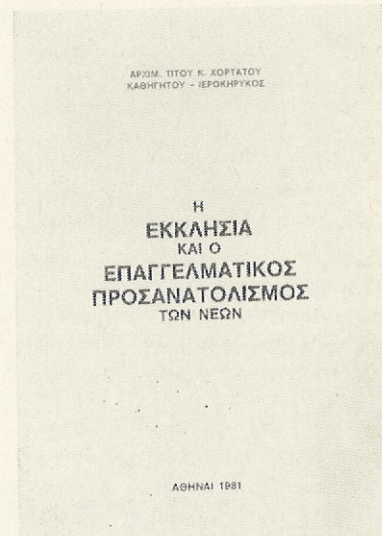
Τὸ «Ἄλῃε Κύριε...», «Ἡ ὠραιό-
της τῆς Ἐκκλησίας» καὶ «Ὁ Υἱὸς
τοῦ εὐλογητοῦ», ἀποτελοῦν μιὰ νέα
σειρὰ πνευματικῆς καταβολῆς καὶ
μαρτυρίας, πὸν ἄοκνα κατέθεσε γιὰ
τὸ ἄπλωμα τῆς πίστες στοὺς ἀν-
θρώπους ὁ π. Χριστόφορος.

Μέσα σ' ἓνα κόσμο πὸν μὲ ἄχυρα
καὶ δηλητηριασμένες τροφὲς ταίξε-
ται πλῆθος ἀνθρώπων, τὰ βιβλία
αὐτὰ ἀποτελοῦν καθαρὴ τροφή ἀ-
νάπτυξης καὶ λύτρωσης.

Ἄρχιμ. Τ. Κ. Χορτάτου

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ
Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸν αἰώνιο, εὐ-
αγγελικὸ λόγο τῆς, δὲν στοχεύει
μόνο στὴν πνευματικὴ οἰκοδομὴ τοῦ
ἀνθρώπου, ἀλλὰ δίνει λύσεις καὶ
στὰ καθημερινὰ προβλήματα του.

ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μιχαὴλ Κ. Μακρῶση
ΛΕΥΚΕΣ ΧΩΡΕΣ
(Κυριακοδρόμιο)

★

Βασίλη Μουστάκη
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ
ΤΟΥ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
(Ὁμιλία πρὸς τοὺς νέους)

★

Δημήτρη Φερούση
ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ
(Παιδικὸ)
Ο ΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΟΣ
(Θέατρο)
ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ
(Ἱστορικὰ Δοκίμια)

★

Γιάννη Μ. Χατζηφώτη
BYZANTIO ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
(Ἡ ἀξία τῆς Ὁρθόδοξης
Παράδοξης)
ΤΟ «ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ»
(Ἡ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας
στὴν παιδεία)

Ἐκεῖνος πὸν ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσει
σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ, πρέ-
πει νὰ διαβάξῃ τὴν Ἁγία Γραφή.
Ἐκεῖ μέσα θὰ βρῆ τὸν σωστὸ προσ-
ανατολισμὸ του καὶ θ' ἀνοίξουν οἱ
ὄριζόντες του γιὰ νὰ δῆ ἓνα πλῆ-
θος προβλημάτων στὶς ἀληθινὲς δια-
στάσεις τους.

Ἐνα τέτοιο ἄνοιγμα ἐπιχειρεῖ καὶ
ὁ ἀρχιμ. κ. Τ. Κ. Χορτάτος. Μὲ
Γραφικὰ κείμενα ἐξετάζει τὸν ἐπαγ-
γελματικὸ προσανατολισμὸ τῶν νέων
καὶ δίνει τὶς ἀνάλογες κατευθύν-
σεις γιὰ μιὰ πετυχημένη ἐπιλογὴ ἐ-
παγγέλματος.

Δημ. Φερούσης

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Σ' ένα τραγικό σκητικό.

Η ΥΦΗΛΙΟΣ υποδέχεται τον καινούργιο χρόνο μέσα σε συνθήκες πολύ δύσκολες για τη διατήρηση ελπίδων. Η διεθνής κατάσταση, από πολιτική και ηθική άποψη, φαντάζει πιο ζοφερή από ποτέ άλλοτε. Μια παγκόσμια τρίτη σύρραξη είναι επικρατούσα, με αίτια το φρενήρη δρόμο των πυρηνικών εξοπλισμών, που προσιονίζονται ολοκαύτωμα του ανθρώπινου γένους. Τα κοινωνικά ήθη έχουν φθάσει σε εφιαλτική έκλυση. Ο «Θεός της ειρήνης», όπως αφήνουν να φαίνεται τα πράγματα για τους λιγότερους, είναι σαν να έχει παραμεριστεί από τις επιτυχίες του Σφαιροτιστή, του Διαδόλου.

Μέσα σ' αυτό το τραγικό σκητικό, η χριστιανική ελπίδα δοκιμάζεται σκληρά. «Εδαφός της, το βιβλικό «μείζων ό εν ήμιν». Η πεποίθηση δηλαδή ότι ο παντοδύναμος Κύριος έχει την τελευταία λέξη στην Ιστορία. «As διατηρήσουμε αυτή την ελπίδα «όσοι πιστοί». Και η ποιμαίνουσα Έκκλησία, με περισσότερη φροντίδα, ως κάνει το πᾶν για την ενίσχυση αυτού του «όρατος στίβου ψυχής».

Τη συνιστούμε ιδιαίτερα.

Ο «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» συνιστά ιδιαίτερα στους αιδεο. αναγνώστες του μια ενδιαφέρουσα επιφυλλίδα, που άρχισε να δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Αποστολικής Διακονίας «Εκκλησιαστική Αλήθεια». Πρόκειται για μια σειρά ποιμαντικών διδαγμάτων από τη Βίβλο. Πιο συγκεκριμένα, για στίχους από το Δωδεκαπόβητο, με ερμηνεία προσαρμοσμένη στη δεοντολογία του ποιμαντικού έργου.

«Όπως αναφέρεται στο Προοίμιο της σειράς αυτής, η Αγία Γραφή είναι το κύριο σχολείο, όπου πρέπει να φοιτούν οι εργάτες του νοητού Αμπελώνα. Εκεί, απ' εδθείας, το Πνεύμα το Άγιο τους διδάσκει.

Γρηγόριος Νύσσης.

Η ΜΝΗΜΗ του τιμάται στις 10 του μηνός. Σελαγίζει και το δικό του όνομα ανάμεσα στα άλλα, που συναποτελούν τον αείφωτο άστερισμό του παρόντος μηνολογίου. Άδελφός του Μεγάλου Βασιλείου, διέπρεψε και αυτός ως ποιμενάρχης και συγγραφέας πολιτικών για την Έκκλησία κειμένων. Πνεύμα μάλλον θεωρητικό, ασχολήθηκε με ιδιαίτερη κλίση γύρω από θέματα δογματικού χαρακτήρα. «Ό,τι διασώθηκε από το γραπτό έργο του, θέλγει τις ψυχές χάρη σε

μια άληθινά υπερίευδα σκέψη και σ' ένα αιδέριο ύφος. Μεταξύ άλλων, στο επίπεδο πάντα της ίδιας πνευματικότητας, αξιοθαύμαστα είναι και όσα γράφει για το πρόσωπο της πρωτότοκης αδελφής του Όσίας Μακρίνας, που την αποκαλεί με σεβασμό «η διδάσκαλος».

Μια έκατονταετία.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΠΝΟΗ του προηγούμενου έτους, συμπληρώθηκαν έκατο χρόνια από τη γέννηση (1881) του διασήμου Ιταλού συγγραφέα και ακαδημαϊκού Τζ. Παπίνι. Ο Παπίνι, που πέθανε το 1956, είναι ένας από τους κορυφαίους, κατά τα νεότερα χρόνια, λογοτέχνες της γειτονικής μας χώρας. Πρώην άπιστος και φλογερός κομμουνιστής κάθε άγνωστης ηθικής και αιδθητικής αξίας, γνώρισε το Χριστό και άλλαξε σε ζηλωτή κήρυκα, μες από τους δρόμους της Τέχνης, των όσων Έκείνος χαρίζει στους ανθρώπους με το Έδαγγέλιό του.

Ο μεγάλος αυτός συγγραφέας είναι γνωστός και στην Ελλάδα. Μερικά βιβλία του, από τα πιο όνομαστά, έχουν μεταφραστεί στη γλώσσα μας, όπως η «Ιστορία του Χριστού», τα «Γράμματα στην ανθρωπότητα», τα «Πρόσωπα του Πάθους» κ.ά. Το συναρπαστικό ύφος, οι ρηξικέλευθες ιδέες και τα άλλα εντυπωσιακά χαρίσματά τους είλκυσαν και έλκυσουν πολλούς Έλληνες άναγνώστες.

Οί Τρεις Ίεράρχες.

ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ημέρα του Ιανουαρίου, η Έκκλησία τιμά μαζί τρεις από τους πιο ξεχωριστούς Πατέρες και Διδασκάλους της. Και η ιερή ύμνωδία μας καλεί, ανάμεσα σε άλλα όσματά της: «Δεύτε της Τριάδος τους λατρειάς και της οικουμένης τους πανσόφους καθηγητάς, σὺν τῷ Γρηγορίῳ, Βασιλείῳ τὸν μέγαν και τὸν χρυσοῦν τὴν γλωττιῶν (δηλ. τὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο) άνευφημήσωμεν».

Οί Τρεις Ίεράρχες είναι όντως σκευή της θείας Χάρης περίοπτα. Τους συνδέει η κοινή πίστη, άνεπίληπτος βίος. Έμφανίζουν όμως και ιδιαίτερα χαρίσματα. Ο Βασίλειος τις θύραθεν γνώσεις, που τις υπέταξε άρμονικά στο Έδαγγέλιο, τη συνετή διοίκηση, το ενεργό ενδιαφέρον για τα προβλήματα της τότε καθόλου Έκκλησίας. Ο Γρηγόριος, τη λεπτή ψυχική εδαισθησία και το ποιητικό τάλαντο. Ο Ιωάννης την απαράμιλλη εδφράδεια, για την όποια δίκαια τον απέκάλεσαν «Δημοσθένη της Έκκλησίας».